

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo
c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izbaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld. za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje. Vse inerate zunaj Kranjskega sprejemata le Haasenstein & Vogler na Dunaji (Wien I. Wallfischgasse Nr. 10).

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 5.

St. 22.

V Ljubljani, 30. novembra 1888.

Leto V.

Obseg: Poziv vsem gg. udom c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Naprava za rezanje sira. — Zakaj orjemo na ozke kraje ali grede? — Pod katero žito se z najboljšim uspehom seje rdeča al štajarska detelja? — Meje med njivami. — Razne reči. — Vprašanje in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

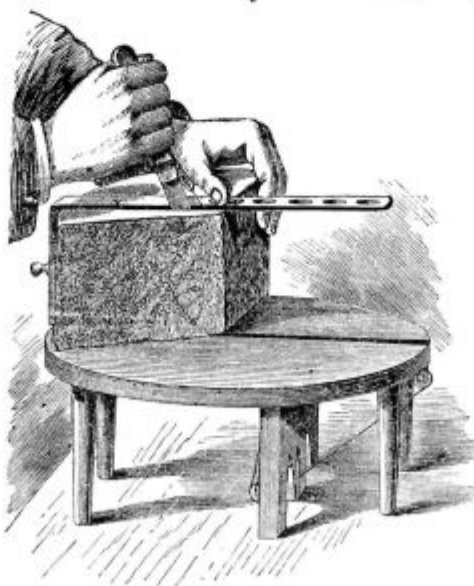
Poziv vsem gg. udom c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Konec meseca novembra t. l. poslal je uljudno podpisani odbor vsem načelnikom podružničnim nabiralne pole za letnino za prihodnje leto, t. j. za l. 1889. Pozivljemo torej vse gg. ude, naj odštejejo ob pravem času svoje letne doneske, da more odbor vzdrževati red zlasti ob razpošiljanji družbenih listov. Pri tej priliki prosimo vse gg. ude, naj nam ne ostanejo samo zvesti tudi v novem letu, temveč pridobodo naj tudi mnogo drugih gospodarjev družbi, ki je najvažnejši zastop kmetovalcev v deželi naši.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Naprava za rezanje sira.

Pri nas na Gorenjskem imamo sedaj uže lepo število sirarnic, po katerih izdelujejo prav dober sir, in sicer po švicarskem načinu. Kdor je pa imel katerikrat kaj opravila z velikimi hlebi tega sira, ta prav dobro ve, kako je težko rezati velike hlebe švicarskega sira, da dobimo

Podoba 46.

lepe odrezke in da se sir ne drobi. Zato podajemo našim bralcem, med katerimi je ne le dosti sirarjev, ampak tudi mnogo trgovcev in gostilničarjev, ki se pečajo s sirom, neko novo napravo za rezanje sira. Ta naprava, katero kaže podoba 46., je okrogla mizica, ki ima po sredi sklad, kateri deli mizo v dve enaki polovici. Na spodnji plati mize pritrjena je žica (drat), ki drži čez dva škripca h kratkemu nožu, na katerega je tudi pritrjena.

Ako hočeš rezati hleb sira, tedaj položi na hleb pravokotno šino, nastavi nož spodaj, zaznamaj okrog in okrog hleba črto, po kateri hočeš odrezati, in napni potem žico, katera je sledila nožu.

Žica, ki je precej tanka, napenja se vsled navijanja in odreže sir prav gladko. Napravo je izumil neki Amerikanec, T. Hodgen po imenu.

Zakaj orjemo na ozke kraje ali grede?

Mnogo so uže pisali o umnem poljedelstvu, mnogo, kako bi se pospeševala rodovitnost zemlji, ki je vir vsemu užitku — vendar jo naš kmetovalec tu pa tam še premalo pozna in čišla, kar nam kaže obdelovanje njeno. Veliko kmetovalcev je še, ki žalibog orjo zemljo, da je le vzorana, povlačijo jo, da je le povlečena, poslužujejo se orodja, katero ni primerno razmeram itd. Velevažni pomen pravega obdelovanja jim ni dovolj jasen, kar nam dokazuje obilo naših domačih krajev.

Ne mislimo si naše zemlje kot mrtvo stvar, ki le v bivališče služi rastlinam, mislimo si jo marveč kot naravno delalnico rastlinsko, katera daje tem boljše pridelke, s čim umnejšimi pripomočki ji streže kmetovalec! Ona je kmetovalcu najbolj gotovo naložen kapital, kateri mu daje tem več obresti, čim bolj je rodovitna.

Zemlja nam pa bo rodovitnejša, ako jo umno obdelujemo. Naj nam bodo v vzgled naši severni bratje Čehi, kojih gospodarstvo je res vzgledno v tem oziru! Umno obdelovanje zemlje je pa po raznih krajih kaj različno in se ravna po obnebi, krajevni legi, zemeljski jakosti, vrščenji rastlin itd., sploh po krajevnih razmerah (ekonomični situaciji). Te razne razmere je neogibno potreba natanko spoznavati in si na podlogi natančne preiskave in merodajnega izkustva izbrati pravi način obdelovanja — način, koji nam zagotavlja kolikor moči največi in najizdatnejši uspeh!

Ako pogledamo naše polje, vidimo po večem — govorim se posebno o Dolenjski — oranje na ozke kraje. Gotovo se nam takoj rodi vprašanje, je li to opravičeno ali ne?

Nekoliko je, nekoliko pa ni!

Na ozke kraje orjemo zato, da hitro odpeljavamo ali odvrčamo preobilo mokroto, da se mokra zemlja hitreje suši; tako orjemo pa tudi pri zelo plitvi plasti, da morejo rastline, se posebno z daljšimi koreninami, uspešno rasti. Prvi namen je opravičen le v posameznih slučajih, in sicer na težki zemlji s plitvo gornjo plastjo, koder je spodnja plast neprodorna ter po legah, koder leži površje poljsko malo da ne enako visoko s površjem blizu tekoče vode, kakor to vidimo po Dolenjskem po niže ležečem polji, ki se razprostira poleg Krke, na pr. od Belecerkve doli proti Dobravi itd., ki bi ob nastopu poljskim pridelkom pri drugačnem obdelovanju še bolj škodovala, nego uže sedaj škoduje.

V takem položaji se mora naš kmetovalec držati vodila, da so, čim bolj je mokra in neprodorna spodnja plast, tem boljši manj široki in manj plitvi, torej bolj ozki in bolj visoki kraji. Ti se tudi vzbokajo, da odpravlja laže tudi veter preobilo mokroto. V tem slučajih, to je, ako nam razmere ali ekonomična situacija veleva orati na ozke kraje, naj se razori nekaj globokejši naredijo, nego je do sedaj navadno, da se lahko po njih odteka voda kakor po odprtih jarkih pri drenaži. Da se razori naredijo globokejši, treba plugu pomagati še s lopato, še bolje pa z osipalnikom, kakor delajo po posameznih krajih českih, koder so ozki kraji dobri. Razori naj se poleg tega naredijo po strmci, da se voda lahko odteka, ne pa da po njih zaostaja in nabiraje se škoduje rasti.

Ker pa takih razmer ne nahajamo tako splošno po Dolenjskem, dobro je vsaj po ugodnejših legah orati na široke kraje, ako uže ne brez krajev. Ako si ogledamo, kaj je oranju na ozke kraje v kvar, vidimo, da je isto oranju na široke kraje le v prid.

Obdelovanje je pri ozkih krajih bolj nepravilno, kajti navadno prihaja sredi kraja rodovitna zemlja skupaj,

ob razoru, se posebno če je plast plitva, pa je čisto primanjkuje. Ravno tako pa je z gnojem, ako nismo toliko previdni, da puščamo, kadar ga trosimo, sredi kraja progo in ga devamo tudi v razor. Setev navadno trpi. Podorano seme kupiči se navadno sredi kraja, podvlačeno pa pri vzbokanih krajih bolj proti razoru. Vpliv ozračja ni enak, in velja to se posebno o toploti, kar pa je važno za rast. Plevel, se posebno tist, ki mu ugaja mokrota, vrine se rad pri razoru in se razprostira dalje. Vrhu tega pa se večinoma mlade rastline vsled odtekanja vode, ki se pa vsled navadno slabo speljanih razorov nabira po njih, zadržujejo v rasti ter celo poginejo.

O vsem, kar smo rekli, prepriča se lahko vsakdor, ako prehodi naša polja ob mladi setvi.

Koliko prostora ob razorih praznega, koliko površja pomanjkljivo posejanega, kako zanikarna, slaba rast ob razorih! Nasprotno pa tu pa tam kaka gosta, pregosta rast — slami na korist — sredi kraja! Koliko zrnja zavrženega, ki bi nam dalo umno uporabljeno lahko boljše žetve!

In čim oži so kraji, tem več je škode, tem več je prostora praznega — tem menj rodeče zemlje! Našteta škoda vendar sama sili, da bi po ugodnejših legah zapustili oranje na ozke kraje in pričeli orati na široke kraje. Polje postane iz povedanih vzrokov — po izkustvu umnih kmetovalcev — dosti bolj rodovitno.

Delajo se ti kraji navadno po 18—20 in več brazd široki. Površje krajev se dela ravno, in njih lega naj se ravna po strmci. Brazde se orjejo zategadelj enako globoke, in razori naj se speljajo dobro, da se voda lahko odteka. Pri strmi legi naredi se kraji seveda navpično po zemljišči, da nam voda ne odnaša prsti.

Vodilo: „Čim manj je razorov, tem bolj se povekša površje rodne zemlje“, pripravilo je umne kmetovalce, da orjo brez krajev — seveda po najugodnejših legah, ki jih pa Dolenjski tudi ne primanjkuje popolnoma. Za odpeljavanje preobile mokrote speljati je pa pri takem obdelovanju po potrebi eno ali več brazd s plugom, kateri se drži po strani, da naredi bolj trikoten jarek. Te brazde se naredi natančno po strmci, in treba jih je večkrat čistiti. Dobro speljane brazde za odtekanje vode nadomestujejo razore polju, katero smo orali na kraje. Na Češkem in drugod je tako oranje po ugodnih legah splošno, zato jim zemlja tudi daje dosti več užitek.

Preiskujmo tudi mi, kakoršne so našega sveta razmere, in izvolimo si potem pravi način obdelovanja, in pokazalo se bode, za koliko smo se bolj okoristili z umnim obdelovanjem.

V. R.

Pod katero žito se z najboljšim uspehom seje rdeča ali štajarska detelja?

Za slovenske dežele je rdeča detelja prav velike važnosti, ker ima po naših krajih razen Vipavskega in Primorskega za raščo jako ugodno podnebje. Do zdaj sejejo Gorenjci deteljo večinoma pod oves, Dolenjci pa pod pšenico. Vprašanje nastane, kdo v tem obziru bolje gospodarji, ali Gorenjec ali Dolenjec? Morebiti oba dobro ali pa oba slabo. Prvi pogoj za deteljno rast je dobro zrahljana zemlja; ni zadosti, če ji samo na 4 palce preorjemo, ampak orati moramo 6, 8 ali še več palcev na globoko. Pustimo pa to sitno oranje in preidimo k reči o kateri smo si danes namenili govoriti.

Jara žita so za rdečo deteljo dobra, ker je zemlja spomladi zrahljana bila. To pa še ni zadosti, ampak že jeseni je treba njivo, na kojoj se kako jaro žito z deteljo

vred poseje, globoko preorati in potem pustitijo, da nepovlečena leži čez zimo, da zmrznejo od mraza vse kepe. Če pa po zimi ni bilo mraza, ampak deževno vreme, potem je detelji namenjeno polje zelo malo sposobno, posebno, pritisne če še neugodna, mrzla, mokra pomlad.

Dalje sejemo deteljo spomladi pod ali med zimsko žito, pšenico. Mlada deteljica potrebuje spomladi ob začetku rasti dolgo časa vlažnega polja zaradi mladih majhnih korenin, česar pa ne dobi v jarem žitu, ker se polje, spomladi preorano, hitreje posuši, posebno če je suha spomlad. Pod zimskim žitom raste detelja zaradi vlažnosti laže, ker je zemlja že dobro utrjena in se mokrota v njej ne posuši tako hitro, kakor pa kedar je jaro žito posejano. Deteljo treba spomladi kmalu sejati, in ker se jara žita šele takrat sejejo, ko se je zemlja osušila, bati se nam je, da pride detelja že v suho zemljo, kar se lahko zgodi pri setvi, pa tudi kasneje, ako nastopi suha spomlad.

Če pa sejemo spomladi deteljo med zimsko žito, pšenico, ni se nam bati, da bi se zemlja prehitro posušila, ker prevlečemo tako njivo spomladi samo z brano, kadar deteljo v njo posejemo; tudi lahko precej sejemo, kadar se je zemlja le za 2 palca od zgoraj posušila in se ne prijemlje brane.

Zimsko žito raste spomladi tudi hitreje, dela detelji potrebno senco in jo tako tudi laže varuje suše, nego jaro žito. Zimsko žito je posebno izvrstno za deteljo ob letinah, kadar je jeseni malo dežja, vso zimo brez snega in spomlad suha, ker ob takih letinah usahne detelja med jarim žitom zaradi premalo vlage hitro, pod zimskim pa raste vedno še dobro. Če smo ob takih letinah deteljo sejali pod jaro žito, škodovali smo si veliko, pod zimsko žito sejana pa obeta vedno precej pridelka.

Če sta pa jesen in zima mokri, napije se zemlja vode in se tudi tako zgosti, da detelja ne dobi primerno rahle zemlje, in tedaj ni dobro detelje pod zimsko žito sejati.

Ječmen se spomladi že kasno seje, in ni varno pod njega sejati detelje, ker spomladi lahko pritisne suša in uniči deteljo že ob začetku rasti popolnoma. Če jo pa včasih pri vsem tem vsejemo in se nam je suše bati, moramo precej po setvi valjati, da se seme pritisne k zemlji, in da se zemlja tako hitro ne osuši. Isto tako moramo vselej po deteljni setvi, bodisi sejana pod zimsko ali jaro žito, valjati, če ni kmalu po setvi dežja pričakovati.

To so samo podnebne zapreke, ki so zdaj bolj za deteljno setev pod zimsko, drugokrat zopet pod jaro žito; vendar pa obrodi detelja sploh bolje pod zimskim nego pod jarim žitom. Zimska žita sejemo tudi na boljše njive nego jara, in tudi v tem obziru je boljše za deteljo, če ji privoščimo boljše zemljo. Zelo napačno je, če sejemo deteljo na sestradano njivo, pod oves, ker na taki njivi tudi detelja ne more dobro roditi.

Meje med njivami.

Mali posestniki ali kmetje imajo navadno zelo raztresene njive. Med njivami sosednih kmetov nahajamo po mnogih krajih nekoliko nevezane ledine, katero imenujejo na Dolenjskem „grivo“, ta griva je pa kmetovalcu navadno samo v škodo.

Taka griva ne daje navadno družega pridelka nego nekoliko trave. Ker je pa svet za boljše obdelovanje sposoben, škoda je zares, da leži tako zapuščen. V staro-

avnih časih, ko so bila obširna zemljišča med primerno malo številu prebivalcev razdeljena, in ko niti ni bilo mogoče vsega sveta obdelovati, takrat se ve, da jim ni trebalo brigati se za vsak košček, kakor dandanes, ko je mnogo prebivalcev skoro povsod, koder svet obeta le kolikaj kruha, in ko so vsa zemljišča tako zelo obdačena. Dandanes so se tudi potrebe zelo pomnožile, in zatorej moramo skrbeti, da vsako ped zemlje kolikor se da ukoristimo.

Edini vzrok današnjih mej je, da so zemljišča različnih gospodarjev drugo od drugega ločena. V ta namen pa ni treba širokih griv, katere so navadno najnevarnejše meje, ker dajo lahkoumnemu sosedu priliko, da si leto za leto palec za palcem sveta prilastuje, vsled česar nastajajo pogostoma prepiri in pravde in sovraštvo med sosedmi. Saj ne manjka takih ljudi, kateri se radi bogatijo na škodo drugih. Ko so se njive nekdanjih grajščin delile med kmete, imele so večinoma ravne meje, in če primerjamo dandanes davkarsko mapo z mejami, kakeršne so istini, prepričamo se takoj, da so meje na mapi ostale ravne, meje naših njiv pa so skoro povsod zakrivljene, kar ob enem dokazuje, da so grive in meje nezanesljive in da v obče zelo škodujejo.

Kakor smo že omenili, krive so mnogokrat grive preprirov, tepežev in pravd. Vse to pa prizadeva poleg moralne škode tudi velike stroške in izgube. Pravde segajo posestniku posredno in neposredno globoko v žep. Poti k sodnikom in odvetnikom, zamude, advokatska dela in kolki, vse to stane, požira denar, da jo gorje kmetu, koji je zapleten v pravdo. Posredno se pa zaradi pravd množi število državnih uradnikov, a te mora vendar tudi posestnikov davek vzdrževati.

Kedar priženejo na Gorenjskem pastirji in pastirice živino s paše domov, gredo navadno po mejah nekoliko zelenjave za krave požet. Večkrat pa se pripeti, da skrbna gospodinja prehitri svojo sosedo in da veli svojim pastirjem kolikor moči vse meje požeti. Iz tega nastane babji ravs in kavs, v katerega se navadno vpletejo tudi gospodarji, in tako se ugnezdijo sovraštvo med družini tako, da si začno kjer koli mogoče druga drugi škodovati. Evo! zaradi meje kaljen je za vselej mir, in ugnezdilo se je sovraštvo s svojimi nasledki.

Znamenito škodo nam delajo tudi mrčesi, kateri se skrivajo po mejah in od tod zahajajo v njive, ter tudi miši, bramorji, polži. Toda o tem drugočas več.

Iz mej se zatroša plevel v njivo. Tako raste n. pr. predenica po mejah prav rada; kadar pride detelja na njivo, začne se širiti, in sicer tako naglo, da nam pokonča desetino in lahko še več košnje. Pšenica postaja mnogokrat snetjava zaradi tega, ker raste po mejah tak plevel, na katerem se snetje rado zarezja; enaka se godi pogostoma ovsu in ječmenu. Meje so po tem takem našim žitom ne samo gnezdo škodljivih mrčesov, ampak tudi vir nevarnim boleznim.

Torej proč z mejami, in postavimo si rajši kamenite mejnike!

Razne reči.

— **Belouška.** Ni nam treba popisovati te koristne živalce, katera nas je pred nekolikimi dnevi zapustila in šla spat zimsko spenje, saj jo dobro pozna vsak kmetovalec. Ne pozna pa njene koristi. Da jo tako črtimo in preganjamo, kriva je vraža, koja tudi belouško dolži podedovanega greha. Usta ima zelo velika, spodnje čeljusti so na zgornje z raztegljivim trakom zvezane, zato ji je mogoče, požirati tudi

take živali, katere so večje od njene glave. V ustih ima 4 vrste zob, ki pa nimajo strupa v sebi, drži pa ž njimi samo svoj živež. Jezik je dolg in vilicam podoben; a ž njimi ne pika, kakor mislijo nekateri neumni ljudje. Avgusta meseca zaleže samica v listje, gnojne kupe ali votla drevesa 20 do 30 jajec, ki so z debelo, belo kožo zaodeta; v 20 dneh se iz njih izvalijo male živalce. Od začetka jedo mlade belouške male mrčese: črve, gliste, gosenice. Kedar nekoliko odrastejo, začenjajo miši, žabe in druge velike mrčese loviti, ne prizanašajo pa tudi malim. Belouška ne žveči nič svoje ujete hrane, ampak požre jo celo; biva pa rada po grmovji blizu vode. Meseca oktobra zleze globoče v gnojne kupe, votla drevesa i. t. d., koder tudi prezimi in od koder se zopet prikaže na spomlad. Da more zimo prebiti, pomaga ji njena mast, katere si je po leti in jeseni nakopičila pod kožo. Levi se belouška 5krat.

Ker je belouška zares prav koristna golazen, zato je napačno, neumno in neusmiljeno, da jo preganjamo, saj nam celo več koristi nego najkoristnejši ptič. Po šolah se o njeni koristi ne sliši nič; nasledek tega je, da ji mladina ne prizanaša, ampak jo povsod zasleduje, preganja, natika na palice itd. Zato bi bilo želeli, da bi ljudski učitelji v tem oziru dobro poučili šolsko mladino in tako neusmiljeno preganjanje za vselej zabranili.

— **Slabotni prasički.** Neki nemški list priporoča vse slabotne prasičke, katere izkoti ali stori svinja, umoriti. Ta list pravi: Slabotni prasički, ki posestniku delajo le sitnosti in skrbi, poginejo, predno postanejo 6 tednov stari ali pa ostanejo v najboljšem slučaju pritlikavci, ki nikdar ne dajo gospodarju kaj dobička. Ako pa te prasičke pomoriš precej, dobodo ostali več mleka in se ti dokaj bolje ravnajo.

— **Bel kruh po ameriškem načinu.** Na deželi, kjer mnogokrat ni dobrega belega kruha, dá se hitro narediti tak kruh po ameriškem načinu. V ta namen vzemi 30 gramov kmeljevih ali olovih droži (presgerma), raztopi jih v pol litra mleka ter dodeni eno žlico stolčnega cukra. Naspj potem v primerno veliko skledo poldrugí kilogram pšenične moke, osoli jo, kolikor treba, prilij drožice z mlekom in vmesi vse skupaj s toliko toplim mlekom, da dobiš mehko testo. Ako deniš to testo potem na kako gorko mesto, vsadiš je lahko v poldrugí uri v peč. Testo pa peci v ploščevinasti (plehnati) posodi, ki bodi le do polovice napolnjena, da je testu potem lahko vzhajati. Tak kruh je zelo lahek in okusen.

— **Kokoši neso jajca po zimi** te tedaj, če imajo v kurniku dovolj toplote in vsak dan kaj zelenega. Slabše zelnate ali endivijne glave i. t. d. prispí v pesek v hlev ali klet ter polagaj kokošim vsak dan nekaj peres, in kmalu bodeš videl, kako pridno ti bodo nesle.

— **Zoper spečenino.** V našem listu smo uže večkrat omenjali domačih zdravil zoper spečenino. Pred kratkim je pa idrijski lekarnar g. W. naznanil nam neko domače zdravilo, katero si lahko naredi vsak, stoji malo in je tako izvrstno, da se rana kmalu zaceli ter ne zapusti nikakeršnega znamenja. To zdravilo je mazilo, narejeno iz enolikih delov lanenega olja in apnene vode. Apneno vodo napravi tako le: Vzemi $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ neugašenega apna in ga poškopri z vodo, da razpade v prah. Apneni prah deni v čisto posodo ter ga zalij z desetkratno do dvanajstkratno vodo, premešaj dobro in potem pokrij posodo. To zmes pa večkrat premešaj, in v 24 urah je narejena apnena voda. Počakaj potem, da se usede gošča na dno, in čista voda, ki je nad goščo, rabna je za mazilo. Vzemi sedaj steklenko, na pr. tako, kakeršne so za kisló vodo, napolni jo do polovice s čisto apneno vodo, drugo polovico pa z lanenim oljem. Kadar potrebuješ tega mazila, namaži ga na platenne cunjice ter pokladaj jih vsake $\frac{1}{4}$ do 3 ure na rano. Učinek je kar čuden: bolečina poneha, in rana se zaceli brez gnojenja, če ni bila posebno globoka. To mazilo prav dobro služi proti

ozeblinam, proti mrčesnemu piku in proti kožnim boleznim, ki nastajajo po leti od velike vročine.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 123. Imam konja, kateri je zelo dober in raben, ima pa napako, da noče čez hlevski prag, bodi si v hlev ali iz njega. Izkušal sem mu odpraviti to razvado, a ne pomaga nič, zdi se mi, da postaja še boječnejši. Kaj menite Vi? Ker ima morda kedo drug tudi takega konja, ustrezete gotovo, če objavite o tej reči kaj v „Kmetovalci“. (Fr. E. v Sp. R.)

Odgovor: To je sploh znana slaba konjska razvada, ki ni nasledek kake bolezni, marveč slabe vzreje in slabega ravnanja s konjem. Razvado je težko odpraviti, in to le z lepim ravnanjem. Hlapec ali kdor vodi konja v hlev in iz hleva, naj lepo, tiho in prijazno prigovarja živali, naj jo gladi, in kadar stopi mirno čez prag, naj ji da košček cukra ali kaj drugega takega, kar ima konj posebno rad. S kričanjem in celo z bičem se nič ne opravi, ampak razvada postaja hujša in konji postanejo pred pragom kar uporni, in čez prag jih je moč peljati le z zavezanimi očmi. Ker nastane ta razvada le vsled slabega ravnanja s konji, zato priporočamo konjerejcem, da za časa preprečijo to lastnost. Najbolje je pustiti žrebeta vsak dan vsaj za malo časa, da hodijo popolnoma prosto iz hleva in v hlev. Nемеc imenuje takega konja „Stall-springer“.

Vprašanje 124. Vzgojil sem na farovškem vrtu lepo prtilično drevje, ki raste zelo lepo, da, celo prelepo, ker je rast tako hobotna, da dobim vzlic raznovrstnim poskusom vsako leto veliko močnih lesnih poganjkov, a nič cvetnega in rodnega popja. Imam na razpolago mnogo dobrih sadjarskih knjig, po katerih se sem ravnal, a sedaj mi ne vedo nič pomagati. Ali morda Vi kaj veste? (G. L. v Rs.)

Odgovor: Gotovo imate nemške sadjarske knjige, ki pa, niso har se tiče prtiličnega drevja, nič drugega nego prepis francoskih knjig. Francozi imajo pa drugo podnebje in zemljo nego Nemei in tudi mi. Svoja izkušnja je največ vredna. Prvi pogoj, da prtilično drevje uspeva, je podloga, ki mora biti na vsak način slabo rastoča, drugače ne doboste rodnega popja. Taka podloga je za hruške kutna, za jabolani pa ivanovo jabolko. Dalje je važna pri nas zimska režnja. Ako hočete dobiti cvetnega popja, tedaj obrežite drevje zgodaj jeseni, in sicer zgodnje vrste vsaj do 1. oktobra pozne pa do 15. oktobra. Zgodnja zimska režnja naredi, da se popje še jeseni ojači ter premeni v cvetno in rodno popje. Kedaj vam je rezati najprimerneje, to lahko veste iz svoje izkušnje.

Vprašanje 125. Kupil sem pred kratkim polovnjak vina iz leta 1887. Prodajalec mi je dal pred pričami zatrđilo, da je naravno in pristno; poznavaleci vina pa trde, da je zavrelca, kar sklepajo iz megle v njem. Blagovolite izreči v „Kmetovalci“ svoje mnenje o tem vinu, katerega vam za poskušnjo ob enem pošiljam. To vino je neki škodljivo tudi zdravju. Prodajalec dal je poprej to vino uže nekemu drugemu, a ta mu ga je vrnil kot sumno. Prodajalec je dobro vedel za bolezni svojega vina, a uporabil je mojo neizkušnost v prid svoj. Ali smem vino vrniti in svoje denarje nazaj zahtevati? (R. K. v Sm. na Štajarskem.)

Odgovor: Vino, katerega ste nam poslali, je prava pravcata zavrelca. Megla v vinu bi nič ne škodila, ker ima lahko tudi druge vzroke in se da odpraviti drugače, a okus pokaže precej vinsko bolezen. Zavrelo vino je zdravju prav zelo škodljivo, ker lahko doboste od njega tak želodčni katar, da ga ne odpravite kmalu ali pa nikoli. Ako dokažete, da je prodajalec vedel, kako vino vam prodaja, potem doboste pravdo.

Vprašanje 126. Naši šoli kupila je občina nov šolski vrt, ki srceer ni velik, vendar bode mislim zadostoval za drevnico. Blagovolite mi sporočiti, kako naj ga razdelim; na njem naj ne bode drugega nego samo prostor za materno drevje in pa za vzgojo visokodebelnega drevja. (Z. V. v K. na Primorskem.)

Odgovor: Na to vprašanje odgovarjamo Vam v „Vrtnarji“, ki je priložen tej številki, nekoliko obširneje. Sicer Vam pa priporočamo za take slučaje knjigo „Vrtnarstvo s posebnim obzirom na obdelovanje šolskih vrtov“, katero je spisal naš urednik in ki jo je dobili pri kmetijski družbi v Ljubljani.

Vprašanje 127. Zanima me prav zelo reja golobov, ki so za prenašanje pisem. Rad bi vedel, kateri golobi so za ta posel, ali so posebne pasme ali navadni golobi, katere je treba učiti. Kako se to zgodi, ali je morda kakšna nemška knjiga, ki daje o vsem tem pojasnila? (Gl. Ž. v J.)

Odgovor: Vsakega goloba je lahko porabiti za prenašanje pisem, vendar so nekatere pasme boljše nego druge. Najboljši so majhni golobc, ki hitro lete in ki se trdno drže kraja, v katerem so bili izvaljeni. Goloba ni treba nič vaditi temu poslu, ker golob, če ga prenesemo na drug kraj in ga tam izpustimo, precej leti proti domu. Prostora, da bi o vsem tem govorili, primanjkuje nam tukaj, priporočamo Vam pa nemško knjigo „Der Brieftauben-Sport“. Ta jako lepa knjiga stoji 2 gld. 50 kr., in jo doboste v Ljubljani pri Kleinmayerju & Bambergu. V knjigi je razen 58 izvrstnih podob tudi 8 lepo barvanih slik tistih golobjih pasem, ki so posebno dobre za prenašanje pisem. Iz teh podob bodete lahko posneli, da je med našimi domačimi golobi dosti sposobnih, zlasti pa so oni mali, sivi, ki imajo črne maroge.

Gospodarske novice.

* V izkazu odlikovanih razstavnikov na deželni sadni razstavi, katerega smo priobčili v zadnji številki „Kmetovalčevi“, ni po naši krivdi dveh odlikovancev, in sicer v I. skupini: sveže sadje, med razstavniki nabranih zbir, namreč gospod Janka Žirovnika, nadučitelja v Gorjah, kateri je dobil častno darilo 3 cekinov, in v oddelku B. „šolsko vrtnarstvo“ Kamniške šole, katera je dobila priznanjsko diplomu.

* Zadrugo za razpečavanje sadja menijo ustanoviti na Slapu v Vipavski dolini. Kakor čujemo, podpisano je uže 40 deležev. Ako bode zadruga prav osnovana in dobro ravnanja, imela bode gotovo lep uspeh, a sme se tudi nadejati materialne podpore. Take zadruge so vipavski dolini tako potrebne kot ribi voda. Čestitamo naprednim Slapencem na tej ustanovitvi, za katero si je menda pridobil največ zaslug tamošnji gospod učitelj Mežan, in želimo jim prav veliko sreče.

* Južna železnica v zvezi z vzhodnimi nemškimi železnicami znižala je voznino za sadje postajam: Ljubljana, Logatec, Postojina, Št. Peter, Kilovče, Ilirska Bistrica in Litija.

* Gozdarska poskušalnica za Kranjsko. Na podlogi ministrske naredbe ustanovila se je za Kranjsko gozdarska poskušalnica, katere članovi so od kmetijskega ministerstva izbrani gospodje. Za predsednika je bil izvoljen pri prvem zborovanju 11. novembra t. l. gospod deželni gozdni nadzornik in odbornik kmetijske družbe W. Goll. Udje poskušalnice so sklenili za sedaj delati le poskušnje o gozdnem trebljenji, o rasti lesa na planem in o gozdni paši.

* Koroške kmetijske družbe glavni odbor imel je 25. oktobra t. l. svojo sejo. Važnejše reči so bile te le: Odbor vzame na znanje poročilo koroškega deželnega odbora, da je deželni zbor dal kmetijski družbi 4100 goldinarjev podpore za l. 1889. — Dvema šolama se dasta podpori za šolske vrte, vsaki po 20 gld. — Reči o dunajski sadni razstavi se rešijo.

— Glavni odbor vzame na znanje poročila o premovanji bikov v l. 1888. po raznih krajih koroških. — Tajnik Schütz poroča o pravdi, katero je imel z vodjo koroškega „Bauernbund-a“ Al. Matschnig-om. Matschnig je bil obsojen na 3 tedne zapora, poostrelega s postom vsak teden. Glavni odbor vzame na znanje poročilo o izidu te pravde, izreče tajniku zaupanje in zahvalo za možato postopanje in branitev družbe proti napadom „Bauernbunda“.

* Štajarske kmetijske družbe glavni odbor zboroval je 6. novembra t. l. Iz zborovanja priobčujemo te le važnejše reči: Odbor vzame na znanje vest, da je Nj. vel. presv. cesar milostno dovolil, da se sme imenovati ustanova, katero je naredila družba za pridne posle, z njegovim imenom. — Z veseljem se vzame na znanje ustanovitev učilnice za mlekarstvo v Judenburgu. — Glavni odbor razdeli podporo za nakup bikov. — Pokrajinsko razstavo na gorenjem Štajarskem ukrene prirediti l. 1889. v Knittelfeldu. Glede takih razstav na srednjem in spodnjem Štajarskem je dogovoriti se z dotičnimi podružnicami. — Deželnemu odboru se ukrene staviti nasvete o porabi deželne podpore za poskušnje s cepilom proti perečemu ognju. — Tajnik poroča o izidu državne sadne rastave na Dunaji.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Vabilo častitim gospodom udom odseka za konjerejo

c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko na

občni zbor

v Ljubljani, v sredo 12. decembra 1888. l. v prostorih c. kr. kmetijske družbe ob 9. uri dopoldne.

DNEVNI RED:

1. Ogovor podpredsednikov.
2. Poročilo odborovo.
3. Volitev 2 odbornikov.
4. Posamezni predlogi.

Podružnica ljubljanske okolice.

Ker se na zadnje vabilo gg. udom v ljubljanski okolici, naj se namreč snidejo, da si ustanove novo podružnico za ljubljansko okolico, ni odzvalo veliko gospodov, zato je sklenil podpisani odbor preložiti to reč na ugodnejši zimski čas. Podpisani odbor vabi torej še enkrat vse gg. ude v ljubljanski okolici na nov shod, ki bode

v sredo 12. decembra t. l. ob 10. uri dopoldne

v pisarniških prostorih kmetijske družbe v Ljubljani.

Na dnevnem redu je ustanovitev podružnice in volitev odbora.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

P. n. gospodom udom podružnice c. kr. kmetijske družbe v Zatičini.

Podpisani prosi vse gg. družabnike te podružnice, naj blagovolijo plačati letne doneske svoje za prihodnje, t. j. 1889. leto v znesku 2 gold. vsaj do 12. decembra t. l. pri podpisanim ter naj ob enem sporoče, ali žele prejemati v novem letu „Kmetovalca“ ali „Oeconoma“.

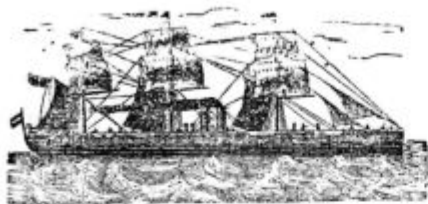
Št. Vid pri Zatičini, dne 22. novembra 1888.

Štefan Jaklič,
predsednik.

✎ INSERATE ✎

sprejema „Kmetovalec“ po ceni, zaznamovani na prvi strani. V „Kmetovalec“ priobčeni inserati imajo najboljši uspeh, kajti list je razširjen posebno po deželi, zlasti pa v premožnejših kmetijskih krogih. Zelo priporočljiv je „Kmetovalec“ za objavljenja pri nakupu ali prodaji gospodarskih pridelkov, izdelkov ali potrebščin.

Vožnja traja od Ljubljane do Amerike le okoli 13 dni in
cena s hrano na parobrodu od 60 gld. naprej.

Važno za popotnike v Ameriko.

Kdor želi po ceni, dobro, hitro in varno potovati v severno ali južno Ameriko i. t. d., naj se zaupljivo obrne na od slavne c. kr. deželne vlade v Ljubljani potrjenega glavnega zastopnika za potovalce

J. Paulin-a v Ljubljani,

Marijin trg št. 2.

(73—4)

Tu se dobijo vožne karte s polno garancijo od Ljubljane naravnost do vsakršne postaje v severni in južni Ameriki, Avstraliji, Afriki i. t. d. po zopet mnogo nižjih cenah, ravno tako se tudi vsakršnemu posvetovanju radovoljno služi.

Vožnja preko Ljubljane in Beljaka priporoča se toplotno le v prid potovalcem, ker je veliko krajša in cenejša kot ona preko Dunaja.

!! Nova kmetijska knjiga !!

V založbi c. kr. kmetijske družbe kranjske izšla je ravno kar nova knjiga:

VRTNARSTVO

s posebnim ozirom na obdelanje in oskrbovanje šolskih vrtov.

Knjiga, katero je spisal po naročilu vis. c. kr. kmetijskega ministerstva **Gustav Pirc**, tajnik c. kr. kmetijske družbe kranjske in potovalni učitelj, obsega 10 tiskanih pol, ima 180 podob in je elegantno v platno vezana.

Vsebina knjigi je nastopna: I. Splošni del. 1. Splošne opomnje. 2. Razdelitev šolskega vrta. 3. Vrtna ograja in pota. 4. Zboljšavanje zemlje. 5. Za obdelovanje vrta potrebno orodje in gradivo. II. Sadjarstvo. 1. Splošne opomnje o sadjarstvu na šolskem vrtnu. 2. Vzgoja sadnega drevja. 3. Gojenje sadnega drevja na stalnem mestu. III. Vinarstva. IV. Zelenjadarstvo. 1. Splošno zelenjadarstvo. 2. Posebno zelenjadarstvo. V. Lepotično vrtnarstvo. 1. Splošni del lepotičnega vrtnarstva. 2. Vzgoja lepotičnih rastlin.

Oddajajo se samo vezani eksemplari in sicer po goldinarji, udom c. kr. kmetijske družbe kranjske in učiteljem pa po 75 kr. Naročilom izven Ljubljane dodati je 10 kr. za pošto. (54—4)

Naročilo sprejema c. kr. kmetijska družba
kranjska v Ljubljani.

Nik. Hoffmann,

tovarnar kirurških instrumentov, umetalni, ter orožni kovač in nožar

v Ljubljani, na Mestnem trgu št. 12,

priporoča bogato zalogo svoje raznovrstnega v njegovo stroko spadajočega blaga. Vsa zalogata obstoji iz lastnih izdelkov in se za vsako prodano reč jamči, da je dobra in iz najčistjega blaga narejena.

Zlasti so v zalogi najboljši noži za vrtnarje in vinogradarje, kakor sploh nožarsko in fino kovaško orodje za kmetovalce, vrtnarje, vinogradarje, gozdarje itd.

Reči, ki niso v zalogi, se po naročilu precej in v najboljši kakovosti narede (20—19)

Najfinejšo ajdovo moko po 15 gold.
srednjofino ajdovo moko po 11 gold.

Metrški cent z vrečo vred prodaja (78—1)

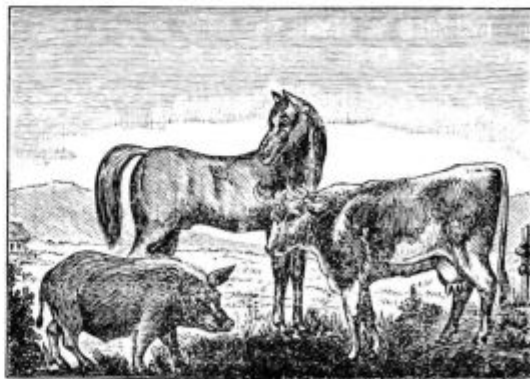
mlin v logu (Aumühle) pri Ptuj. (Štajarsko.)

Živinski prah,

katerega izdeljuje

Piccolijeva lekarna „pri Angelu“ na Dunajski cesti v Ljubljani.

Izvrsten najboljši pripomoček proti vsim boleznim pri konjih, kravah in volih. Kdor jih hoče ohraniti zdrave in jih obvarovati vsake nalezljive bolezni, naj dá konju, kravi, ki molze, itd. vsaki dan 2 žlici tega prahu. Ako je pa žival uže bolna, naj ji dá vsaki dan 2—3krat po eno polno pest. Ako je to še premalo in je treba večjega učinka, kakor na

pr. pri vnetici črev, koliki, itd. naj dá živali večjo ali podvojno mero na vsako 1—2 uro. Živalim, zbolelim zaradi nečiste krvi, naj se dá 3krat na dan po 2 žlici.

Za drobnico, kakor teleta, prešiče, ovce itd. zadostuje, da ostane zdrava, 2krat na dan po pol žlice; kot zdravilo zoper gori omenjene bolezni naj se pa daje tretji del tega, kakor večji živini. Najbolje je, ako se pomeša živinski prah z otrobi, ali se daje na kruhu; če to ni mogoče, se mora z vodo pomešati in na kak način živali vlivati.

En paket velja 25 kr.

(19—18)

Wilhelm Klenert

prej Klenert & Geiger

I. štajerska drevsnica za sadno drevje in vrtnice
v Gradci.

(Ta drevsnica pripoznana je kot ena največjih in najbolj vredjenih v Avstriji.)

Priporočamo veliko in izborno zalogo:

Vrtno, visokodebelnatih in pritličnih; sadnega drevja, visokodebelnatega in pritličnega ter piramide, spalirje, kordone in enoletne požlahnitve; divjakov in podlag za pritlikovce; jagodnega sadja; lepotičnega drevja in grmovja, drevja (10—21) za drevorede itd.

Razpošiljatev pravilno imenovanih cepičev vsih vrst sadja.

Cenike je dobiti zastoj in franko.

Koroški rimski vrelec

je najčistejša alkalična planinska kislina, naravna kakor izvira, nima v sebi nič sestavnih del, kateri bi neugodno upljivali, ne sčrni vina, zato je najboljša namizna voda. Ta vrelec je izvrstna zdravilna voda proti kataru in za boleznimi v vratu, želodcu, mehurju, ledvicah itd. Posebno dobro zdravilo je voda rimskega vrelca zmešana z mlekom in sladkorjem proti otroškemu kašlju.

Koroški rimski vrelec prodaja v polliterskih in celiterskih steklenicah

M. E. Supan (69—6)

v Ljubljani na Dunajski cesti.

Gg. šolskim predstojnikom in učiteljem

priporoča

(41—11)

Andrej Druškovič

trgovina z železnino in orodjem

na Mestnem trgu št. 10,

vsa vrtnarska orodja, kakor tudi orodja za sadjarejo in obdelovanje sadnih dreves, in sicer: drevesna strgulja, škarje za gosenice, ročna lopatica, drevesna žaga, sadni trgač, drevesne škarje cepilnik, cepilnik za mladiče, cepilni nož, vrtnarski nož in drevesna ščetka. Orodja so vsa na lepo popleskani leseni plošči urejena in po prav nizki ceni.

(2—15)

„Ljubljanski zvon“.

Stoji pol leta gld. 2.30, četrt leta gld. 1.15.

Radgonska kislina voda

(Radkersburger Sauerbrunn)

Štefanije studenec.

Najčistejši alkalični kislec

Lastnina J. DELLER-JA v Radgoni.

Glavna zaloga in prodajalnica za Kranjsko izročena je edino le agenturni in komisijski trgovini

J. LININGER-JA

Rimska cesta št. 9 v Ljubljani

(44—14)

kjer se sprejemajo vsa naročila.

Enotna cena je, ako se kupi 100 bokalskih steklenic v zabojih po 25 steklenic 16 gld. in 100 steklenic po pol bokala v zabojih po 50 steklenic 11 gld. franko zaboj v Ljubljani. Manjše število steklenic se ne more naročiti, pač pa se dopošlje, ako kdo želi, kislec za poskušnjo.

Štefanije studenec

je oglene kisline in ogleno-kislega natrona najbolj bogata mineralna voda, je čisto alkaličen studenec in je vsled svojih izvanredno dijetičnih in zdravilskih lastnosti najizvrstnejši kislec. Z vinom pomešan je Štefanije studenec jako prijetna, hladilna in poživljajoča pijača in se posebno zaradi tega priporoča, ker tudi najkislejše vino spremeni v prijetno, ljubko in sladko-okusno pijačo. To se izvrši po posebni ugodni sestavi vode Štefanije studenca, po kateri se vinska kislina nevtralizira, to je uniči. S sladkorjem, limonami (citronami) ali raznim sadnim sokom zmešana je voda Štefanije studenca prav šampanjcu podobna. Vsled velike množine proste oglene kisline in dvojno oglenih kislinskih soli, posebno pa dvojno ogleno-kislega natrona je Štefanije studenec najboljša namizna pijača, katera se z vso pravico uvršča meji najboljših kislece cele Evrope.

Štefanijski studenec

ima kot zdravilo najboljši vseh pri katarjih želodca in črev, pri pomanjkanji teka, pri teškočah prebavljenega, pri zaprtji vode vsled prehlajenja, pri zlati žili, pri jetrih, vranicnih in žolčnih boleznih, pri bledici, popustni mrzlici in pri drugih živčnih afekcijah.

Dobi se ŠTEFANIJSKI STUDENEC v znanih specerijskih prodajalnicah v Ljubljani in na deželi.

Gospodu
G. PICCOLI-JU, lekarju „pri Angelu“
 v Ljubljani.

Sprejmite izraz moje najiskrenejše zahvale za Vašo **esenco**, katera me je rešila bolezni, koja me je spravila skoraj na kraj groba. Strašne bolečine sem trpel v želodecu brez vsakega upa na olajšitev. Vedno hujšej bolezni pridruži se še zlatenica. Ali jaz in mnogo mojih tovarišev dobilo je zopet popolno zdravje, in to le po Vašej nedosegljivej „Piccolijevej **esenci**“, za koje smo Vam dosmrtni hvaležni.

Josip Tomažič,
 c. kr. orožniški vodnik v Pulji.

Izdelovatelj pošilja

esenco za želodec

v zabojčkih po 12 steklenic za 1 gld. 36 kr., poštne stroške trpé p. t. naročniki.

Posamezne steklenice dobijo se pa razven pri izdelovatelju lekarju **PICCOLI-JU „pri Angelu“** v Ljubljani po 10 kr., tudi še pri lekarju **Rizzioji-ju v Rudolfovem** in skoraj po vseh lekarnah na Primorskem, Tirolskem, Koroškem, Stajarskem in v Dalmaciji in sicer po 15 kr. steklenica. (39—14d)

10.000

parov zimskih hlače za moške, ki so bile namenjene za izvoz, ostalo je nazaj, ker so povisali colnino. Jaz sem dobil nalogo te hlače posamezne ali več skupaj prodati po vsaki ceni. Jaz dam tedaj par

zimskih hlač le za 2 gld.

(t. j. kolikor je delo stalo). Hlače so najboljši nareje po največji dunajski šegi in da nihče ne dvomi, izročem, da so hlače elegantne, trdne in gorke zimske hlače, katere nazaj vzamem če to ni res. — Ker te hlače hitro kupujejo naj se vsak požuri, kdor jih hoče še dobiti. Kdor naroči, naj naznani dolgost med korakom. — Posilja se le po poštnim povzetju. Naslov je: (77—1)

M. Apfel, na Dunaji, I. Fleischmarkt 861.

Sadjarji!

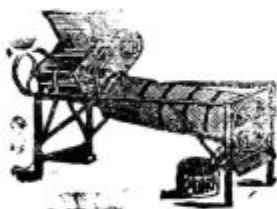
Vsled znižanja vožnih tarifov južne železnice za sveže sadje, pogajam se z večjo firmo radi kupčije več vagonov po plemenih odbranih

zimskih namiznih jabolk

in Vas uljudno vabim, da mi ponudbe z uzorci blagovoljno v kratkem dopsljete.

(78—1)

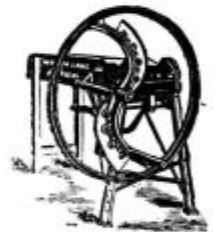
V. H. Rohrmann, Ljubljana.

Založba tovarne

pri

Franju Detter-ju v Ljubljani

na starem trgu št. 1. nasproti železnemu mostu (v lastni hiši.)

Tu se dobivajo najbolj različni kmetijski in drugi stroji in orodja n. pr. mlatilni stroji na vlačilo (Göpel) in na roko samorezni, šivalni, potem stroji, s katerimi se žito čisti in odbira, dalje malni, ki snazijo, žito trejo (šrotajo) in sadje mečkajo, potem otrgači za koruzo robkati in grozdje obirati, za vino in sadje, smrki (pampe), dalje tudi smrki za gnojnico; stroji s katerimi se repa in korenje drobi, preproste in dvojne pluge, blagajnice, varne pred tatom in ognjem, stroje za žehtanje in ožemanje po Strakosch in Bonerjevemu načinu i. t. d.

Kmetovalci, ki ne morejo precej plačati nakupno vsoto za prekornostne stroje i. t. d., morejo plačati tudi pozneje, na pr. o Vseh svetih, o Božiči i. t. d. (46—13)

Jaz se tedaj priporočam za prav obilno nakupovanje, svarim pa ob enem gg. gospodarje, da se varujejo kupiti stroje od potovalcev (agentov), kateri so s svojim nepoštenim postopanjem uže marsikaterega gospodarja spravili v zadrego. —

Praviloma naj nikdo ne kupi reči, katere ni poprej videl, in če to ni mogoče, vsaj ne od ljudi ali od tvrdk, katere nihče ne pozna. Z neprevidnem postopanjem je bil uže osleparjen marsikater dober in pošten kmetovatec.

Moj popotnik **Ivan Grebenc** ima mojo legalizovano, splošno pooblastilo, nanj se morejo kmetovalci popolnomo zanesti in mu dajati naročila za mene. Drugači pa prosim se pismeno in s zaupanjem na me obrniti.

S spoštovanjem

Franc Detter.

